

EN COMMEMORACIÓ DEL CENTENARI DE LA PRIMERA MISSA DE MOSSÈN JACINT VERDAGUER

EDUARD JUNYENT I SUBIRÀ

Parlament inèdit llegit en la festa dels Jocs Florals celebrada a l'ermita de Sant Jordi de Folgueroles el diumenge dia 1 de maig de 1970 en l'avinentsa de la commemoració del centenari de la Primera Missa de Mn. Jacint Verdaguer.

Unpublished speech delivered during the Jocs Florals (Poetry Competition) held at the small church of Sant Jordi, in Folgueroles, on Sunday May 1st 1970, on the occasion of the commemoration of the centenary of the First Mass spoken by Mn. Jacint Verdaguer.

Benvinguts, senyors i amics, en aquest reducte on ens apleguem per a reviuire la commemoració anual dels Jocs Florals. L'indret més escaient,enguany, entre el dolmen i l'altar, quan tomben els cent anys que el nostre mossèn Cinto hi pujà a celebrar la seva primera missa. Realitat i símbol de tota una trajectòria de l'ale-nada poètica del qui sabé infondre's de l'ànima del poble, i en percebé les dites, i n'escandellà la parla per a revestir-se del geni de la llengua i escalar d'una pitrada gegantina els cimals poemàtics on es remouen les forces tel·lúriques de l'univers i els herois s'hi fan homes de la nostra història. Però ensems corprès del sentit immanent de la divinitat que li atragué les dolçors de l'ànima i que li donà l'arrenc dels seus efluvis idíl·lics per a conduir-lo a les giragonses místiques que, més tard, l'embolcallaren quan li calgué beure la salabor del calze del dolor en el seu xoc amarg amb la vida.

L'indret que ens acull és el botó de la roda entorn de la qual gira el terror del poeta; ample com tota la Plana, encerclat en la sardana que hi fan els perfils de les ondulacions muntanyenques. Mai com a fronteres que encongeixin l'esperit i l'enfonyin en un emmurriament tancat, desentès del món que s'estén en l'altra banda, sinó, precisament, com una incitació a saber-ne el més enllà perquè s'hi sent esbatanat a les palpitations exteriors, igual com hi davallen i traspassen les

El Dr. Eduard Junyent fent un parlament a la Font del Desmai.

correnties de les aigües i els camins dels pobles que hi posaren arrels i en sobreixiran, igual que els vents que hi bufen i de les bromades que s'hi ajacen i de la mateixa llum que hi vibra com a reverberacions del blau del mar sobre la verdor dels camps i les boscúries.

Així el captà el poeta, menut encara, amb el caparró sobre la falda de la mare, quan escoltava embadalit l'arpeig del napolità passavolant, al llindar de la porta de l'ermita de La Demunt, reengendrat a l'hora en la força vital de la poesia amb l'embranchida que el duria més enllà dels careners i penyals dels Pirineus i per damunt les onades de la mar.

Així se n'amarà, saltant xòrrecs i margeres i corrent per les prades i els rostolls, esterrossant els campets de parceria i aprenent del seu pare el gest del sembrador que el duria a la sembrada d'una llengua, recollida a les vessanes, que escamparia al vol de tota la terra. Agosarat en el tresscar infantívol pels replecs del terreny que,

El Dr. Eduard Junyent davant l'ermita de Sant Jordi.

en el trencall abrupte de l'engorjament del Ter pels alzinars i suredes de la Guille-
ria, es corpenia davant dels cataclismes que n'enfonsaren la depressió per ence-
lar-se al flamareig dels llamps en les tempestes i sorprendre així el gemec cadètic
de la natura que gonflà i féu sorgir els grenyals de l'àmplia cabellera de Pirene.

Mireu, si no, com d'aquí estant s'ovira la titlla del seu poblet de Folgueroles en
el racer que aviat s'esllavissa en els primers saxons de les muntanyes que emmu-
ralles la Plana sobre el vall de la Riera Major. Raconades d'ondulacions suaus,
com d'onades que moren a la platja, vingudes dels penya-segats roblerts d'estra-
tificacions històriques en efluvis de llegendes i de tradicions que només respiren
quan hi batega l'esperit d'un poble, amatent a defugir el trepig de l'intrús que
pretengué arrambar-lo de la vida.

Més ençà la Font de Poudevida on aprengué la dolçor de sant Francesc en
comunió amb la natura, ran de l'ermita dedicada al Sant; i encara el convent de
Sant Tomàs, abandonat pels framenors, on se li encastava l'afany de l'hàbit d'hu-
mil trobador que mai no reeixí a imposar sobre l'escorça del camperol tossut que
era, i dotat amb prou forces per a vinclar amb braó el bleix de la terra, dels cims i
del mar.

Encara més ençà, la menuda masia de Can Tona d'on s'arrencà amb la volada
del somni de Colom i de l'Atlàntida, enfebrat per a forjar la bullidera del món
roent que duia a dintre en barboteigs espurnejants, recollits en el silenci nocturn
de l'androna de sa cambra, bressats en el devassall cascadejant de les seves fanta-
sies.

I tocant ací, la Font del Desmai, eremitatge del seu verger poètic, redol plàcid guanyat a les xardors de la jornada en el clos dels avellaners, sota els penjais de les brancades del desmai, acompanyat pel remoreig de l'aigua brodat per les refilades del cant del rossinyol. En ella aletejaren els encanteris suaus que alçapremere les vibracions profundes de les cordes de la seva arpa, i on la bresca de la poesia l'ungí amb la mel dels seus fruits més saborosos somniats en l'hort de les Hespèrides. La font on s'aplegava l'Esbart de matinada i les veus dels poetes, somogudes pel seu encís, li feien cor quan la llengua, reviscolada pels Jocs Florals, l'havia empès a la palestra com Prometeu que n'arrabassés el foc per a fer-li esburnejar la flama perdurable.

De l'un a l'altre indret, la petja bellugadissa del poeta s'arrelava a l'agre de la terra, configurat amb ella, subtil captador de la sentor de l'herbei i del baume de les boscúries, rera el xiscle dels ocells i de les melodies de les albades i dels captards de posta, on tot li xuclava la vida per a transformar-ho en cant. Del càntic d'ofrena terral que sublimaria, aquí, al peu d'aquest altar, per a lliurar-se a Déu en l'íntim holocauste que, a la tardor de la seva vida, esdevindria realitat del seu calvari.

La presència, doncs, de Verdaguer aquí, no es reviscola per una simple evocació de recordances, ni menys per la successió dels diorames que us acabo de suggerir. Verdaguer hi és aquesta mateixa terra, planera i aspra alhora en la falda muntanyenca; llisa en els gorets i en les sembrades i cantelluda en els roqueis. Oberta, però; immensament oberta a l'esperit indòmit que se sent arrossegat a gambejar-ne fora, perquè l'erola concèntrica del seu panorama, lluny d'ofegar-lo, l'empeny com un ressort a projectar-se enfora amb el mateix bagatge de les forces racials que hi foren concentrades per les revingudes dels pobles en el rodar dels segles.

Verdaguer hi és això. En cada indret ressona el cop de mall que li donà forja i tremp deixant-hi un bon tros de la seva ànima. Hi ha el cisell que modelà la finor infantívola del seu gest esmunyedís. Hi ha l'obstinada decisió d'ésser fidel a l'impuls vital que hi adquiria, que, així com l'empengué a domenyar la natura torturada amb el seu estre poètic, també l'enrigidí en sentir-se colpit per la dissort de la incomprensió dels homes quan es vegé impotent per ablanir-los. Però hi ha, sobretot, la saba del seu verb, collida des de cada flor i de cada herbeta, arrencada dels vergers de la llengua que restaven trascurats en l'abandó dels camps i en els rostolls calcigats; ardit artigaire que, en la nova rompuda, féu revivre amb l'esclat germinal d'una gran repromesa de florida.

La llengua, tot just aleshores feia poc desvetllada pels llauts dels nostres trobadors, com un plany d'enyor més que un crit joiós de recobrança. Espellingada i erma, amb crostes i xacres que l'havien desvalguda, sense esma per emprendre l'alè poètic capaç de retornar-li la plètora passada i de redonar-li les gales perdudes, rejuvenida i fresca, per a ésser altra volta senyora de l'expressió del pensament i del sentir, diferenciats com ella dels préstecs manllevats durant la llarga penúria anèmica que la morfongué de cos i d'esperit d'ençà que s'havia sentit interdita en la presència viva de la conducció d'un poble.

Ara, a més d'un segle de distància, millor que recuperada, se'ns ofereix franca i espontània en el florir dels mots per a expressar exacte el pensament i els seus

subtils matisos. No debades comprenem la via aconseguida des que els mantenedors dels Jocs Florals l'eixoriviren i suscitaren els poetes que en desclogueren el geni, i valorem l'arrencada enorme del Verdaguer que l'aixecà a les tonalitats més enlairades. Reconeixem l'aportació dels literats, novel·listes i escriptors, i de tots els qui en conrear-la l'enriquiren i li han donat ductilitat i tensor fins a fer-la viable, al caire de l'expressió normal que, a l'obertura cap a horitzons més amplis, domina també en els camps de la ciència i de la investigació.

Cal reconèixer la tasca esmerçada pels filòlegs i gramàtics per tal de depurar-la de les incrustacions que l'havien sustreta de la seva pròpia fesomia, i per tal d'aviar-la als modismes genuïns que la primfilaren segons les lleis naturals del seu desenrotllament. S'ha aconseguit així l'instrument eficient per asseverar que si obrem tal comensem, la llengua és l'expressió de la nostra obra, de la projecció cultural de tot un poble que ja no s'adorm sobre els llorers pansits perquè ha recuperat també la força creadora i en planta de novells que reverdeixen. Per això es malda per tal com els infants s'eduquin en ella des de l'escola i es clama, com li pertoca, perquè ens hi puguem entendre a través dels mitjans de comunicació social, com suara ho acaba d'aconseguir l'Església en relació amb els seus fidels.

S'escau, però, que els artífexs de la llengua, literats i escriptors, que alenen en el seu esperit i que haurien d'ésser intèrprets del seu geni, i els gramàtics que vetllen per l'estructura del seu cos i l'afaisonen amb normes i preceptes, sovint s'acorden massa a regles rígides perquè descuren els trets vius i es distancien del ferment essencial de la llengua que és parlada. Hi ha quelcom de sublatent i potencial que rau en la mateixa evolució dels temps que avancen i que és inherent al mateix geni de la llengua que no s'hi val a ofegar amb asèpsies rigoroses, de productes esterilitzats de laboratori, per imposar al poble que, justament, és el qui l'empra, la regira i la recrea. Treure'n el regust sa de cosa viva que palpita i es mou, seria encarcerar-la, desproveïda de la tensió i impuls que cal que tinguin a lloure els poetes i escriptors per a pouar-la de les deus frescals, per airejar-la i extreure'n les primors amb cisell mestre i fins per arrencar-la de la pedrera viva i incorporar-la a les estructures, sempre inacabades, al seu abast.

La fina percepció de Verdaguer és, en aquest sentit, la millor guia. La duia en tot allò que el rodeja des del bressol; hi fou pastat en l'argila del clot d'aquesta terra que ens envolta i a les veus que hi eren fetes des de segles, de mots vivents arrapats a cada cosa, com ho és el dolmen en aquest turó que emergeix sobre la Plana i l'altar de Sant Jordi, on va pujar, ara fa un segle, per atènyer les cimes vocacionals i fer-se ofrena a tots amb la lira i el calze entre les mans.